

**Kommenteerijate vabadus
versus vastutus Eesti
ajalehtede veebikülgedel**

Vallo Nuust, M.A.

Pole inimesi...

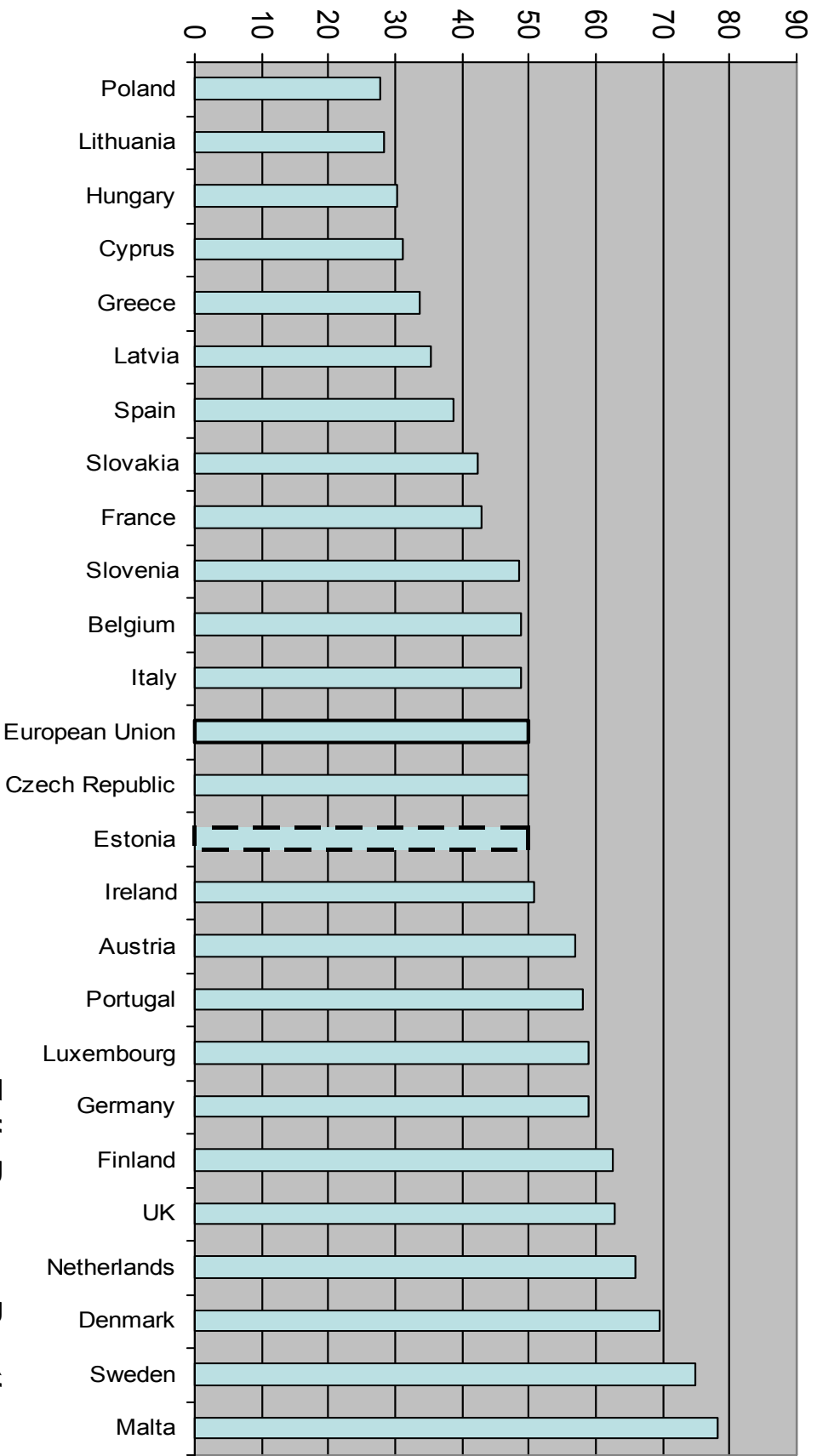
Häbiväärne komet presidendivalimiste ümber on tagajärg, mitte põhjus. Põhjus on nii lihtne, et seda otse välja öelda nagu ei kõlbagi. Pole inimesi.

Viivi Luik

- interaktiivsus on muutmas uudiseid tootvate organisatsioonide (ajakirjanduse) monopoolset positsiooni
- auditoorium muutub informatsiooni allikaks, uudiste loojaks, tagasiside andjaks

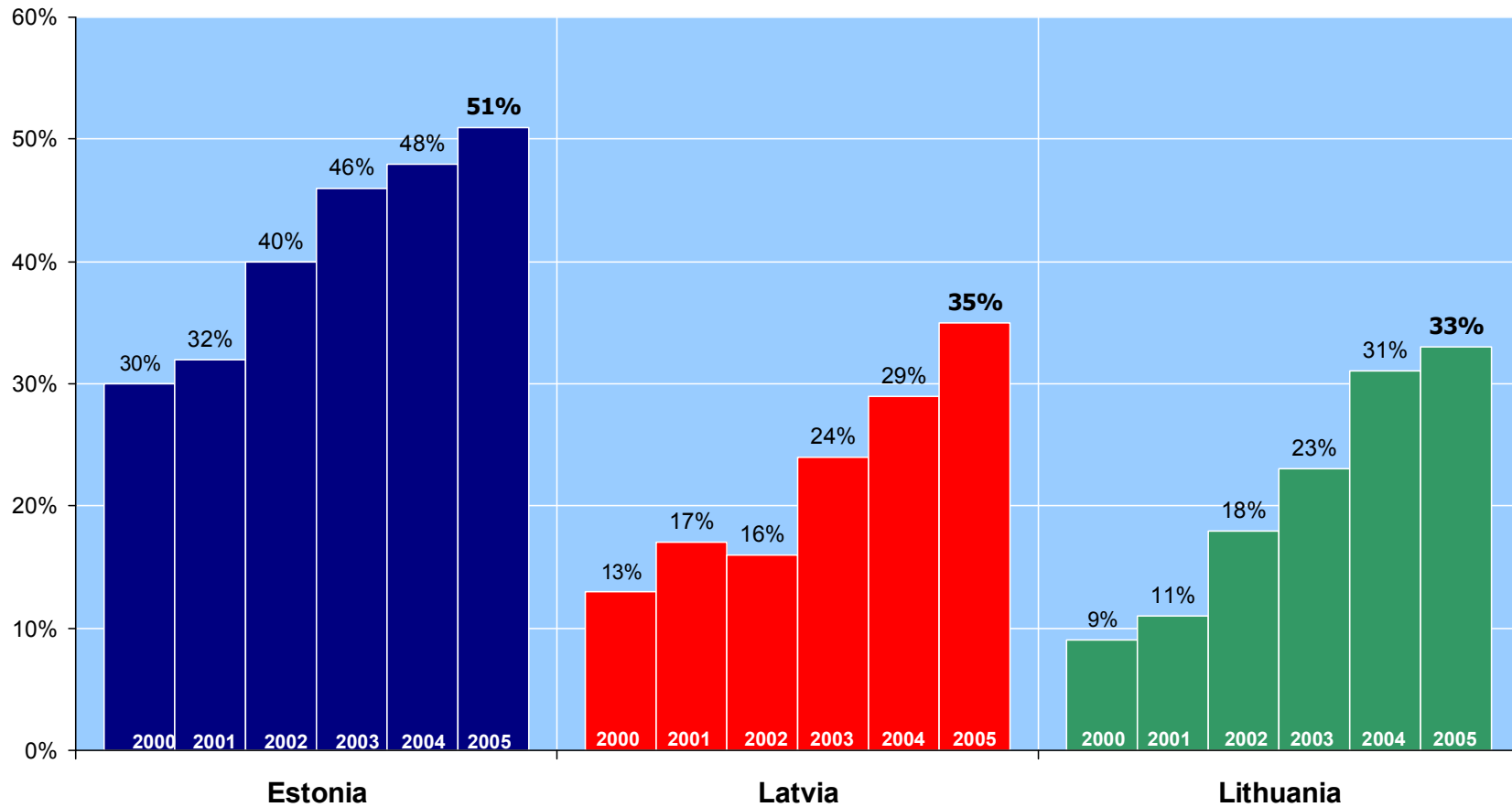
Internet usage in the European Union, 2006 (by internetworldstats.com)

Penetration (% Population)

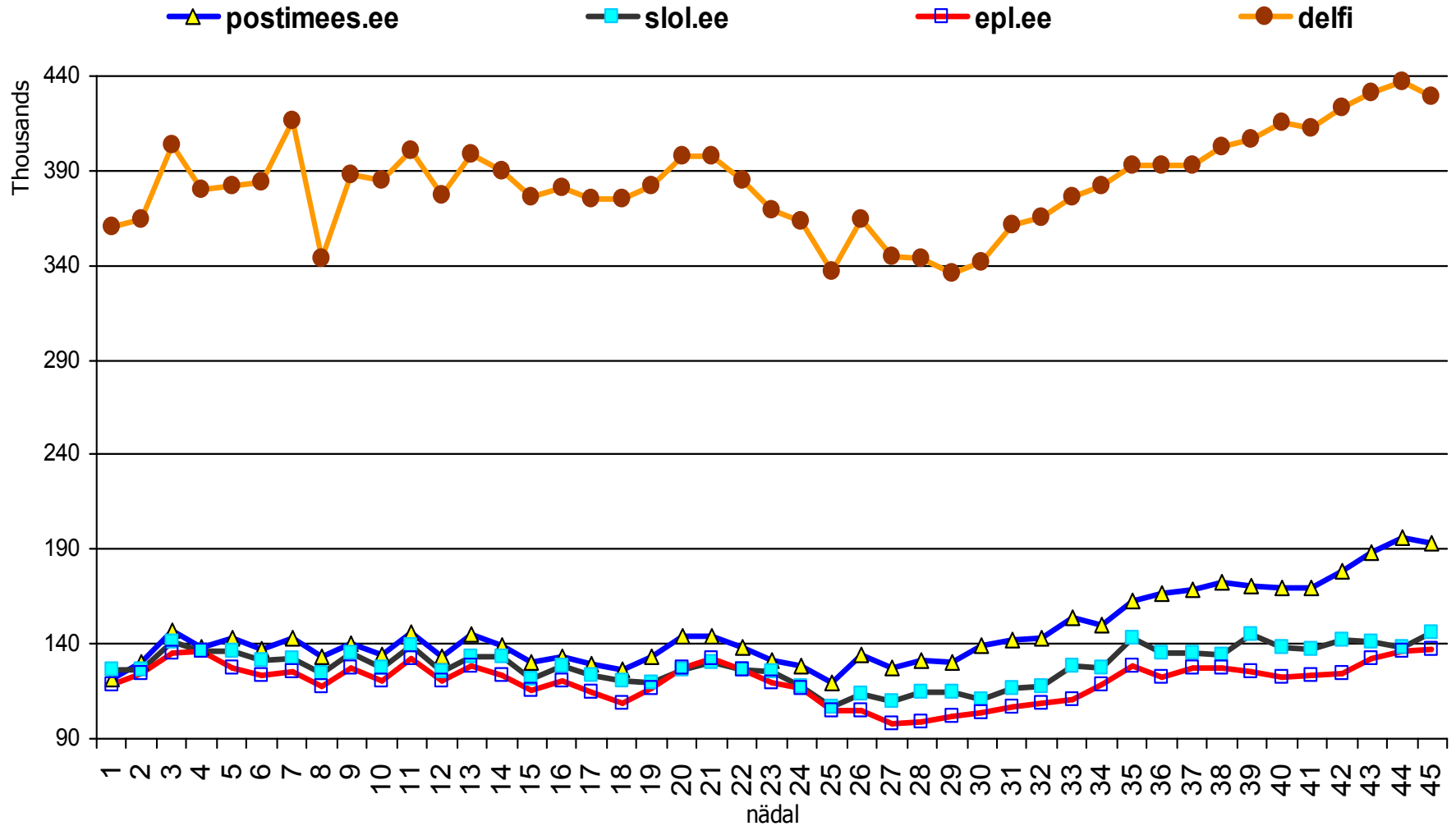
Erik Roose, Postimees

Internet penetration in Baltic TNS,
Autumn 2000 – Winter 2005,
% have used internet during last 6 months

Erik Roose, Postimees

Veebikeskkondade kasutajate arv nädalas, EMOR (tuh-des)

- Positiivses mõttes on lahenemas informatsiooni mitmekülgsuse ja kommunikatsioonikanalitele juurdepääsu küsimus, mis enne Interneti, meedia kontsentratsiooni tingimustes muutus üha tõsisemaks probleemiks.
- Teisalt on keskne probleem internetis ikka olnud allikate/autorite identifitseeritavus vs anonüümsus.

- Liiga avar õigus jälitada netikommentaatoreid on laiemas plaanis oht sõnavabadusele.
- Teisalt on sõnavabaduse kasutamine olnud alati seotud piirangutega, mis on kokkuvõtlikult loetletud Euroopa Inimõiguste Konventsiooni 10 artikli teises lõikes.

Sõnavabadust võib piirata:

- riigi julgeoleku, territoriaalse terviklikkuse või ühiskondliku turvalisuse huvides
- korratuste või kuritegude ärahoidmiseks
- tervise või kõlbluse või kaasinimeste reputatsiooni või õiguste kaitseks
- konfidentsiaalse teabe avalikustamise vältimiseks
- õigusemõistmise autoriteedi ja erapooletuse säilitamiseks

- Anonüümsete internetikommentaaside poolt argumentatsioon võib olla eeskätt seotud ajakirjanduse traditsioonilise kohustusega kaitsta oma allikate anonüümsust.
- Samas võib globaalne levi laimavate või solvavate internetikommentaaside mõju ettearvamatult suurendada.

Eesti probleem ...

- ... on eeskätt selles, et kuni tänaseni pole tekkinud argumenteeritud diskussiooni selle üle, kuidas jaguneb vastutus kommentaari autori ja levitaja (ajalehe) vahel.

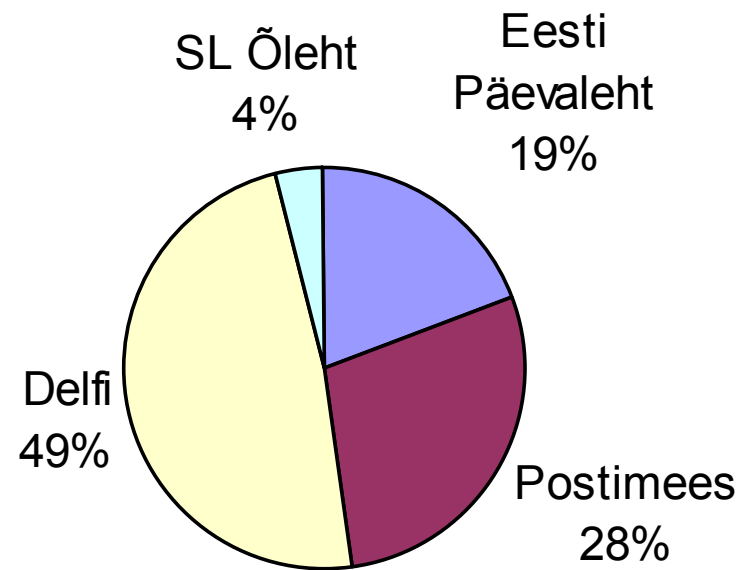
2005. aasta kevadel:

- sulgeb Narvskaja Gazeta oma internetiväljaandes kommenteerimise
- alates 25. aprillist 2005 peavad kõik Eesti Päevalehe kommenteerijad end registreerima

- Meedia regulatsiooni alane avalik diskussioon on kanaliseerunud diskussiooniks internetikommentaaride üle, samal ajal on regulatsiooni diskursuses sellised kesksed küsimused nagu vastutus, moraalne kahju ja selle heastamine jäänud tähelepanuta.

- Vale (parandamata), pahatahtlik, ühekülgne ja/või solvav informatsioon säilib ajas (arhiveeritult) ning lisaks võimaldavad otsingumootorid seda ka üha uuesti leida ja siduda lünklikult/kontekstiväliselt ajalises mõttes hilisemate sündmustega.
- Võrgupõhise levi puhul on teabe parandamine keerukam just levi globaalsuse ja kanalite sulandumise tõttu.

Analüüsitud 2915 kommentaarist moodustavad 49% Delfi kommentaarid

I etapp – väljaanded teadvustasid vajadust muutusteks, kevad 2005

Üldine statistika kommentaari sisu kohta		
1. arvamusavaldus	2382	81%
2. omavaheline diskussioon (teemasse puutuv)	259	9%
3. teemasse mitte puutuv kommentaar	90	3%
4. lisainfoga kommentaar	76	3%
5. kaevatakse registreerimisega seotud probleemide üle	51	2%
6. sõim	31	1%
7. analüüsimata	21	1%
8. viitab artikli kitsaskohtadele	5	0%
Kokku	2915	

Erle Tosso

Registreerimine

Registreerimine		
Registreerimise vastu	125	61%
registreerimise poolt	66	32%
registreerimine ei muuda midagi	10	5%
puudub veel oma arvamus	5	2%
Kokku	206	

Erle Tosso

Leim

(Leim) laim, roppused	
esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma	36
autor on nõus oma sõnade eest vastutama ja ka teised peaks seda tegema	5
ära loe kommentaari kui see häirib	4
raha ei saa taastada au ja väarikust	1
Kokku	46

Erle Tosso

Sõnavabadus

Sõnavabadus	
toimub Vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	23
tsensuuri vastu	9
keelustamine piirab sõnavabadust	6
tegu pole sõnavabadusega vaid moraalse allakäiguga	2
laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid	1
kommentaari on ainuke koht kus saab oma arvamust avaldada	1
Kokku	42

Erle Tosso

II etapp – leim, leimi vastane kampaania, sügis 2005

Seadus		
kommenteerija kritiseerib Langi	107	27%
Seaduse vastu	95	24%
antud keelustamine on poliitikutele kasulik	71	18%
justiitsminister (harvem ka poliitikud) võiksid tegeleda palju olulisemate probleemidega	47	12%
eelnõu poolt	38	10%
politseiriik	11	3%
milleks see arutelu, ei näe probleemi	9	2%
raske reaalselt välja selgitada kommentaari kirjutaja	8	2%
seadus on ettekäändeks, et saada kontrolli alla ajakirjandus	3	1%
antud teema on tüütuks muutunud	2	1%
Kokku	391	

Erle Tosso

Leim

Leim		
laimu raske määratleda	65	26%
kampaania leim vastu	61	24%
esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma	58	22%
valitseb ebavõrdsus	24	9%
kampaania leim poolt	19	7%
leimi peaks piirama seadusega	11	4%
kommentaari on anonüümne, järelkult see ei saa solvata	9	3%
ära loe kommentaari kui see häirib	9	3%
raha ei saa taastada au ja väarikust	5	2%
autor on nõus oma sõnade eest vastutama ja ka teised peaks seda tegema	1	0%
Kokku	262	

Erle Tosso

Sõnavabadus

Sõnavabadus		
keelustamine piirab sõnavabadust	60	38%
toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	35	22%
kommentaari on ainuke koht kus saab oma arvamust avaldada	18	12%
tegu pole sõnavabadusega vaid moraalse allakäiguga	14	9%
Eestis puudub reaalne sõnavabadus, lehed kuuluvad erafirmadele	12	8%
laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid, pooldab Langi eelnõud	8	5%
tsensuuri vastu	6	4%
vabadustega kaasneb ka vastutus	3	2%
Kokku	156	

Erle Tosso

III etapp – seaduseelnõu arutelu, talv 2005- ...

Seadus		
Seaduse vastu	290	40%
antud keelustamine on poliitikutele kasulik	140	20%
kommenteerija kritiseerib Langi	90	13%
eelnõu poolt	67	10%
justiitsminister (harvem ka poliitikud) võiksid tegeleda palju olulisemate probleemidega	56	8%
raske reaalselt välja selgitada kommentaari kirjutaja	34	5%
politseiriik	14	2%
milleks see arutelu, ei näe probleemi	8	1%
antud teema on tüütuks muutunud	4	1%
seadus on ettekäändeks, et saada kontrolli alla ajakirjandus	2	0%
Kokku	705	

Erle Tosso

Sõnavabadus

Sõnavabadus		
keelustamine piirab sõnavabadust	110	52%
toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	44	21%
tegu pole sõnavabadusega vaid moraalse allakäiguga	30	14%
kommentaari on ainuke koht kus saab oma arvamust avaldada	9	4%
tsensuuri vastu	8	4%
Eestis puudub reaalne sõnavabadus, lehed kuuluvad erafirmadele	5	2%
vabadustega kaasneb ka vastutus	5	2%
laimamine ja sõnavabadus pole sünonüümid, pooldab Langi eelnõud	2	1%
Kokku	213	

Erle Tosso

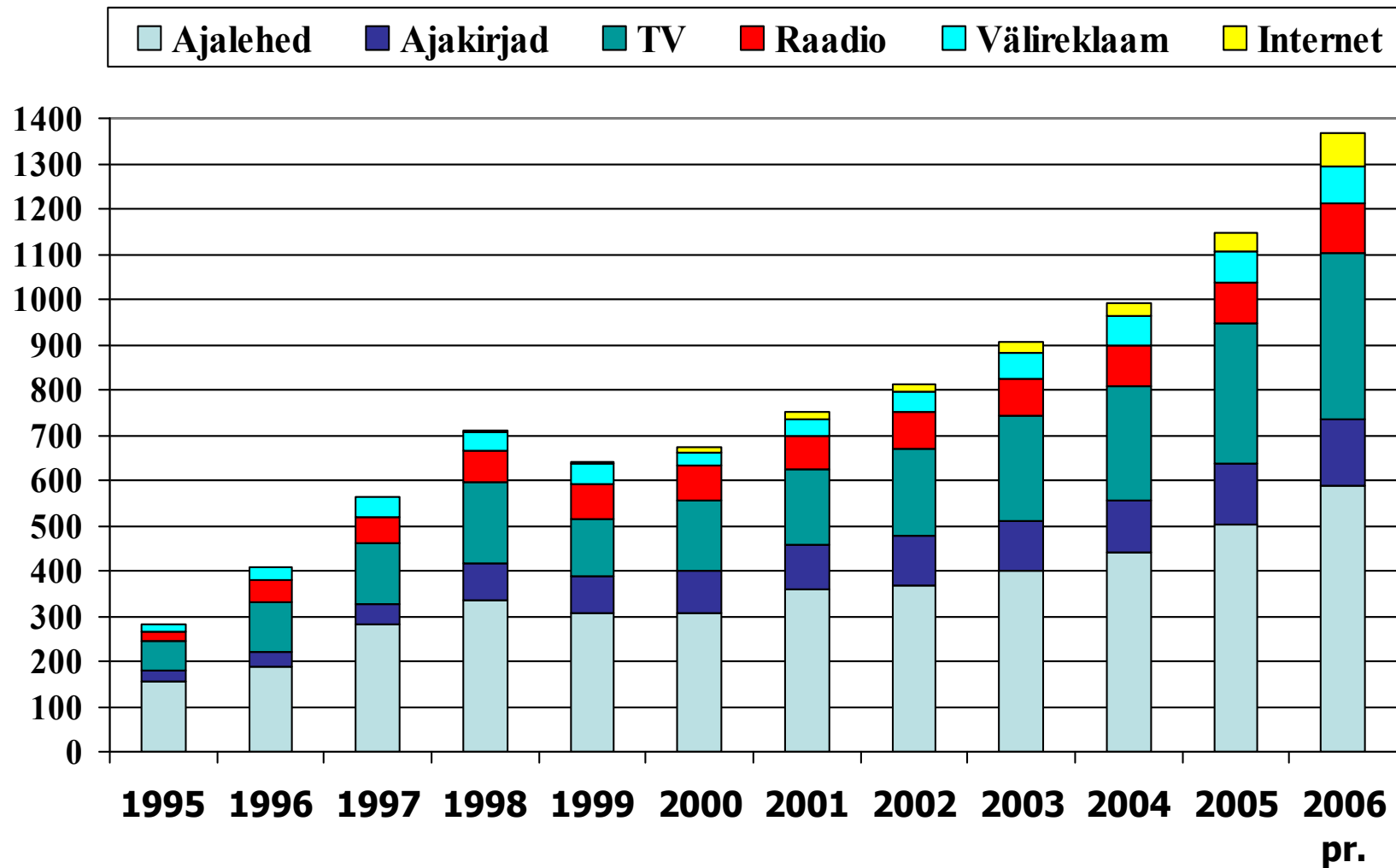
	I periood	II periood	III periood	Kokku
seaduse vastu	0	95	290	385
antud seadus poliitikutele kasulik	5	71	140	216
kritiseeritakse R. Langi	0	107	90	197
keelustamine piirab sõnavabadust	6	60	110	176
laimu raske määratleda	0	65	70	135
Registreerimise vastu	125	5	3	133
esineb laimu ja roppusi, midagi peaks selle vastu ette võtma	36	58	33	127
toimub vene aega tagasi minek/ võrdlus Venemaaga	23	35	44	102
registreerimise poolt	66	15	7	88
kampaania leim vastu	0	61	1	62
anonüümsuse poolt	15	34	6	55

Erle Tosso

Mis seob vastutust ja allika identifitseeritavust?

- Esiteks: informatsiooniallika identifitseerimine võimaldab hinnata teabelevitaja motiive.
- Teiseks: alati on ohtum rünnata varjust. Varju puudumine hoiab ka ründajat viisakuse ja vastutuse piirides.

Eesti Meediareklaami turg aastatel 1995-2006 (milj. EEK, Emor)

Täna:

Erik Roose, Postimees

Erle Tosso, Tartu Ülikool